

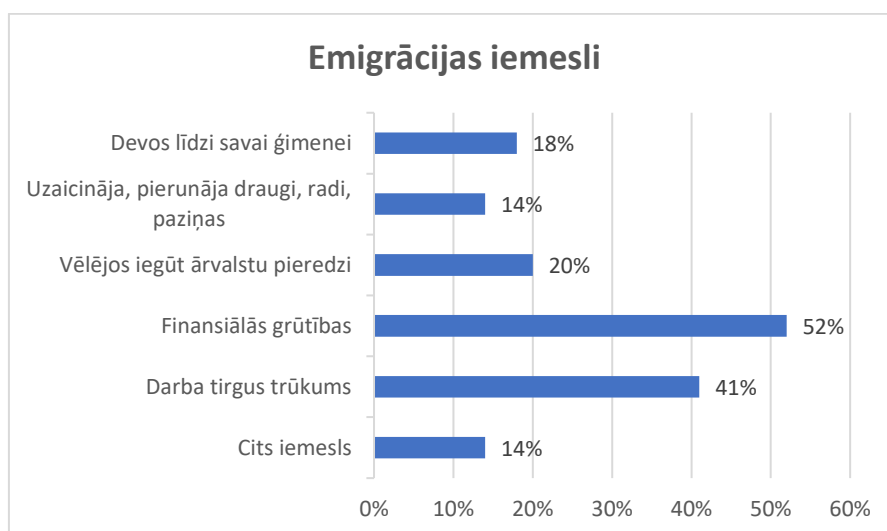
Emigrantu aptauja – viedokļi, secinājumi, iespējas

No 2019. gada 26. novembra līdz 2020. gada februārim interneta vietnēs (pašvaldības mājas lapā un sociālajos tīklos) tika veikta aptauja cilvēkiem, kas dzīvo ārpus Latvijas – potenciālajiem remigrantiem. Aptauja notika kā viena no projekta “Remigrācijas sekmēšanas pakalpojumi Preiļu novadā” aktivitātēm un tika tendēta uz bijušajiem Preiļu novada iedzīvotājiem, tomēr savu viedokli varēja izteikt ikviens, kas aizbraucis uz dzīvi ārpus Latvijas.

Aptaujā piedalījās 56 personas – var secināt, ka aktivitāte no emigrantu puses nebija aktīva, kas norāda, ka aizbraukušie cilvēki vairāk koncentrējas tai videi, kur dzīvo, un, iespējams, viņi nevēlas sniegt ziņas par sevi vai arī neuzskata, ka būtu jāpiedalās sociālās aptaujās. Respondenti galvenokārt bija vecumā no 30 līdz 50 gadiem un nedaudz vairāk kā puse - sievietes (57%). Vairāk kā pusei iedzīvotāju, kas šobrīd dzīvo ārvalstīs un, kuri piedalījās aptaujā, ir iegūta vismaz vidējā līmeņa un/vai profesionālā izglītība. Lielai daļai respondentu (41%) ir arī iegūta augstākā izglītība. Tas norāda, ka aizceļojošie iedzīvotāji ir pietiekami profesionāli un, ja valstī tiek runāts par trūkstošajiem speciālistiem, tad te parādās viens no iemesliem.

Emigrācijas iemesli

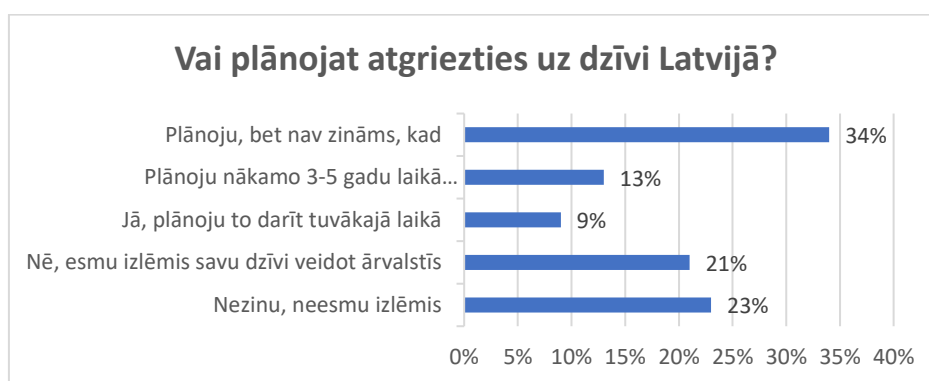
Lielākā daļa aptaujas dalībnieku ir aktīvajā darbaspējas vecumā, kas norāda, ka, acīmredzot, tieši darba iespējas ir bijušas tās, kas visvairāk mudinājušas tos doties ārpus Latvijas. Arī aptaujas dalībnieki atzīst, ka būtiskākie iemesli (bija iespēja norādīt 1 vai 2 iemeslus), kāpēc pametuši valsti, ir bijušas finansiālās grūtības (52%) un darba vietu trūkums Latvijā (41%). Savukārt piektā daļa no aptaujātajiem aizbraucējiem ir apzināti pametuši valsti, lai iegūtu ārvalstu pieredzi (20%). Daļa (18%) ir devušies līdzīgai savai ģimenei, bet vairākus cilvēkus doties uz ārvalstīm (14%) uzaicināja, pierunāja draugi, radi paziņas. Protams, tika minēti arī citi iemesli, tomēr valstī esošā ekonomiskā situācija skaidri norāda galvenos emigrācijas iemeslus.

Lielākā daļa aptaujas dalībnieku (66%) ārvalstīs dzīvo vairāk kā piecus gadus, piektā daļa (21%) no 3 līdz 5 gadiem. Pārējie ir devušies projām salīdzinoši nesen – trīs gadu laikā (13%). Lielākoties aizbraucēji darba pieredzi guvuši vienā valstī (71%) vai divās (20%). Tas norāda, ka vairumā gadījumu cilvēkiem nav tendences emigrēt no vienas valsts uz otru, tādējādi dodot priekšroku stabilitātei. Šie dati norāda to, ka cilvēki pietiekami labi jūtas valstī, uz kuru devušies un tur arī turpina strādāt un dzīvot.

Atgriešanās Latvijā

Cik liela varbūtība ir tajā, ka minētie aptaujas dalībnieki pēkšņi maina savu dzīvi un dodas uz patstāvīgu dzīvi atpakaļ uz Latviju? Tikai trešā daļa (34%) to plāno, bet paši nevar atbildēt un zināt, kad tas notiks. Tātad uz doto brīdi nav radušies tādi apstākļi, lai pieņemtu šādu lēmumu. Nedaudz vairāk kā piektā daļa (23%) uz šādu jautājumu atbildi nevar sniegt un nav pārliecinoši izlēmuši vai paliks uz dzīvi ārvalstīs vai nākotnē dosies atpakaļ uz Latviju. Savukārt cita piektā daļa respondentu pārliecinoši zina, ka savu turpmāko dzīvi saistīs ar ārvalstīm un uz Latviju doties kā uz patstāvīgu dzīvesvietu, neplāno. Tikai 9% jeb 5 no aptaujātajiem cilvēkiem plāno tuvākajā laikā atgriezties uz dzīvi Latvijā, savukārt 7 to iecerējuši darīt nākamo 3-5 gadu laikā. Vai tas tā notiks, visdrīzāk ir atkarīgs no Latvijas valsts sociālās un ekonomiskās situācijas, darba un uzņēmējdarbības iespējām Latvijā. Salīdzinoši tas ir ļoti mazs procents no visiem emigrantiem. Ņemot vērā pieredzi, var vilkt paralēles ar to, ka jo ilgāks laiks tiek pavadīts ārvalstīs, jo grūtāk cilvēkam ir atgriezties uz Latviju kā uz patstāvīgu dzīvesvietu.

Daudziem cilvēkiem, kuri šobrīd strādā un dzīvo ārvalstīs, ir emocionālais dzimtās puses trūkums - to pilnībā izjūt 48%, reizēm nostalgija parādās trešdaļai no aptaujātajiem, bet piektā daļa tādu vispār neizjūt.

Motivācija atgriezties

Kā visvairāk motivējošais iemesls, lai maksimāli ātri izņemtu par atgriešanos uz dzīvi Latvijā, tiek norādīts piemērots darba piedāvājums Latvijā - to norādīja 57% no respondentiem. Cilvēki ar to saprot gan saistošu darbu, gan atalgojumu, gan piemērotu darba vidi. Kā būtiskākos motivējošos iemeslus bija iespēja uzrādīt vairākus, līdz ar to ceturtajai daļai (27%) kā motivācija būtu arī savas uzņēmējdarbības uzsākšanas iespēja Latvijā un pašvaldības atbalsts (23%) uzņēmējdarbības uzsākšanai, dzīvesvietas nodrošināšanai.

Tas norāda, ka pašvaldībai būtu jākoncentrē uzmanība uz dzīvojamā fonda attīstību un labvēlīgas uzņēmējdarbības vides izveidi. Protams, arī ģimenes apstākļu maiņa, vēlme izglītēt savus bērnus Latvijā, veselības pasliktināšanās un citi iemesli var kādu motivēt atgriezties dzimtenē, tomēr gandrīz trešā daļa no atbildēm tika norādītas ar skumju pieskaņu – nekas nav motivējošs, lai atgrieztos Latvijā.

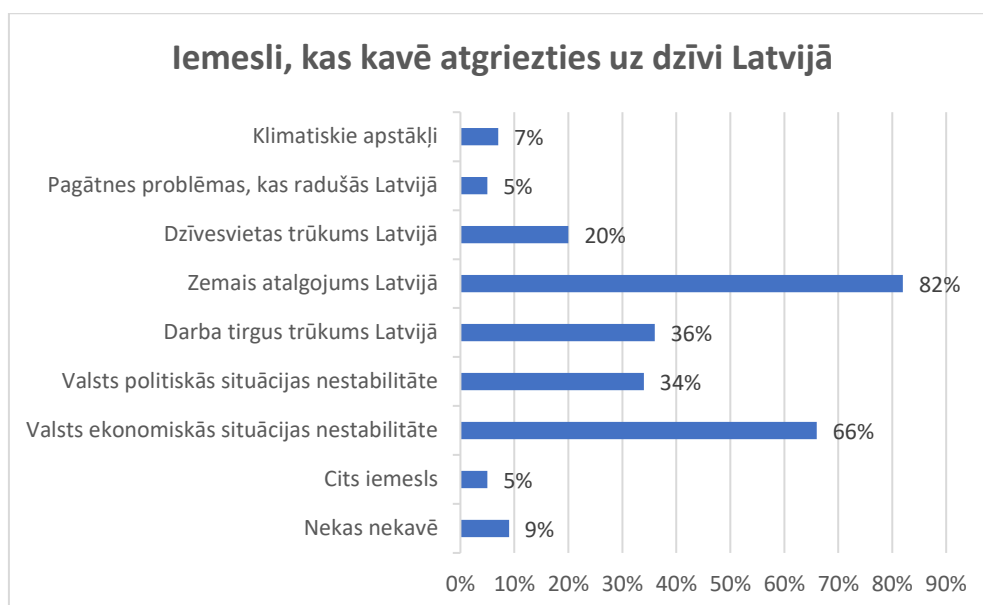

Emigrantu sabiedriskā darbība ārvalstīs

Dzīvojot ārvalstīs, emigranti galvenokārt ir sabiedriski mazaktīvi un tikai neliela daļa no aptaujātajiem (18% jeb 10 cilvēki no 56) piedalās kādā no latviešu diasporas organizācijām, klubiem vai rīkotajām aktivitātēm. Kā iemesli varētu būt – dzīvesvieta, kur tuvumā nav šādu pieejamu aktivitāšu un apkārtnē ir maz tautiešu. Kā cits iemesls kūtrumam varētu būt aizņemtība darbā un aktivitātes šaurā lokā. Tas norāda, ka gadījumā, ja valsts un/vai pašvaldība vēlas uzrunāt emigrējušos iedzīvotājus, tad tas nebūtu jākoncentrē tikai uz ārvalstīs izveidotām sabiedriskām organizācijām. Ir jāmeklē arī citi veidi, kā uzrunāt aizbraukušos. Kā viens no veidiem ir novērst tos iemeslus, kuri tiek aptaujā norādīti kā kavējošie iemesli, lai emigranti atgrieztos uz dzīvi Latvijā.

Atgriešanās – vai tāda reāli pastāv?

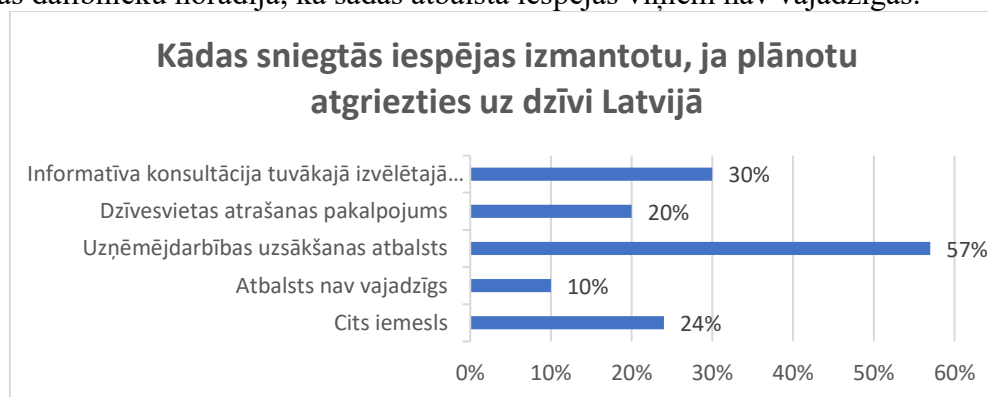
Aptaujas laikā tika izziņāti iemesli, kas kavē emigrantus atgriezties uz patstāvīgu dzīvi Latvijā. Ikviens varēja norādīt līdz trīs svarīgākajiem iemesliem. Kā visbiežākās atbildes bija – zemais atalgojums Latvijā (82%) un valsts ekonomiskās situācijas nestabilitāte (66%). Protams, arī darba vietu trūkums (36%) un valsts politiskās situācijas nestabilitāte (34%) ir pietiekami bieži atzīmēti iemesli, kuri attur aizbraukušos no lēmuma atgriezties dzimtenē. Piektajai daļai respondentu problēmas sagādā arī dzīvesvietas trūkums, kas aptaujas laikā atkārtoti tika norādīts kā jautājums, ko būtu jārisina pašvaldības un valsts līmenī. Ir zināms, ka dzīvojamais fonds valstī pieaug ļoti lēni, pārsvarā tās ir 20.gs. 60.-80. gados celtas paneļu mājas, kuru lietošanā parādās aizvien lielākas problēmas. Tas nozīmē, ka aptaujas dalībnieku ieskicētā problēma visdrīzāk pieaugs, un tas varētu būt arī par pietiekami pamatotu iemeslu tam, ka emigranti paliks dzīvot ārvalstīs.

Atbalsta rīki remigrantiem un potenciālajiem remigrantiem

Valsts un pašvaldību līmenī ir izveidoti dažāda veida atbalsta rīki tiem, kuri vēlas atgriezties uz dzīvi Latvijā. Par šādām iespējām zināja vien 5% jeb 3 cilvēki no visiem aptaujas dalībniekiem.

Citā jautājumā, norādot konkrētas iespējas (ar izvēli norādīt vairākas), ko varētu izmantot, respondenti norādīja, ka galvenokārt priecātos par uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalstu (57%) un informatīvu konsultāciju, kura būtu tuvu izvēlētajai dzīvesvietai (30%), bet dzīvesvietas atrašanas palīdzību labprāt izmantotu 20% emigrantu. Aptaujas dalībniekiem bija iespēja plašāk izteikties šajā jautājumā, un viņi bija pietiekami kritiski norādot, ka *“Nekādu reālu iespēju taču nav. Visas nosauktās ir tikai formālas”*; *“Nevajadzētu tādus pakalpojumus. Ārzemēs to izdarījām bez jebkādas palīdzības un valodas nezināšanas”*. 10% aptaujas dalībnieku norādīja, ka šādas atbalsta iespējas viņiem nav vajadzīgas.

Vai vispār ir vajadzīga jebkāda palīdzība no valsts, pašvaldības puses tiem, kas ir izlēmuši atgriezties dzimtenē, mēģinājām noskaidrot ar atvērtā jautājuma palīdzību. Izņemot tos, kas arī šajā jautājumā norādīja, ka palīdzība nav nepieciešama, daudzi izteica savas idejas, kā pašvaldība varētu veicināt emigrantu atgriešanos. Kā primāri atbildēs tika norādītas darba iespējas, palīdzība darba atrašanā, darba nodrošināšanā ar adekvātu atalgojumu. Aicinājumi vairāk koncentrēties uz jauno un radošo cilvēku atbalstu, uzņēmējdarbības vides veidošanu. Tika norādīts, ka palīdzība būtu vairāk vajadzīga tieši tiem, kas dzīvo Latvijā, piedāvājot lekcijas, motivācijas un pašapziņas paaugstināšanas pasākumus, jo Latvijā dzīvojošie esot lielākoties pesimistiski, tendēti uz negatīvo un konservatīvi savā domāšanā. Emigranti arī uzskata, ka pašvaldība, visticamāk, nav spējīga kardināli mainīt situāciju, jo tam ir jānotiek valsts līmenī.

Secinājumi un reālās atgriešanās iespējas

Ikviens, kurš ir devies uz ārvalstīm un tur strādā, dzīvo, ir kardināli mainījis savu dzīves vidi un ir patstāvīgi spējis iekļauties citas valsts vidē. Tas nozīmē, ir spējis pieņemt citu valodu, kultūru, kārtību, likumus un dažādas nianšes, kas skar ne tikai emigrantu kā darba ņēmēju, bet arī kā sociālo, izglītības un kultūras pakalpojumu ņēmēju.

Ja emigranti ir socializējušies un aklimatizējušies svešā valstī bez jebkādas valsts vai pašvaldību palīdzības, tad rodas jautājums – cik būtiski ir veidot informatīvos centrus Latvijā, kas var sniegt tikai to informāciju, kura ir pieejama interneta vietnēs, pašvaldības mājas lapās? Aptaujas dati norāda, ka izbraukušie Latvijas iedzīvotāji, kas šobrīd dzīvo un strādā ārvalstīs, būtu ar mieru atgriezties uz pastāvīgu dzīvi, ja vien tiktu nodrošinātas elementāras iespējas – darbs ar adekvātu atalgojumu, pieejamais dzīvojamais fonds, atbalstoša un darboties spējīga uzņēmējdarbības vide. Šīs lietas, kā atzīst paši aptaujas dalībnieki, ir risināmas valsts līmenī. Pašvaldība galvenokārt var tikai daļēji palīdzēt, radot savā teritorijā labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi, infrastruktūru un paplašinot dzīvojamo fondu.

Tātad pašvaldībai būtu jākoncentrē savas iespējas kā palīdzības sniedzējam uz labvēlīgu vides izveidi. Vide, kura ir labvēlīga darba ņēmējiem, darba devējiem, potenciālajiem uzņēmējiem un jaunajām ģimenēm. Vide, kas sevī ietver gan infrastruktūru, sociālos un izglītības pakalpojumus, dzīvojamā fonda pieejamību, adekvātus darba piedāvājumus un reālas iespējas uzsākt un īstenot savu uzņēmējdarbību.

Aktivitāte notiek Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) prioritārā pasākuma 2019.-2021. gadam “Diasporas likuma normu īstenošanai (Atbalsta pasākums remigrācijas veicināšanai “Reģionālās remigrācijas koordinators”) ietvaros.

Aptaujas datus apkopoja un analizēja Sanda Čingule-Vinogradova

Elita Jermolajeva,
projekta “Remigrācijas sekmēšanas pakalpojumi Preiļu novadā” vadītāja,
Preiļu novada Attīstības daļas vadītāja

12.02.2020.